

hit bemutatásának motívumai: de hát mentségére legyen mondva, hogy szinte járatlan úton indult el.

A „Kezdetben vala az ige...” interjúelemek és vallási szertartások mellett bemutatja az egyik Bokor-közösség szituációs játékát. Az elég hosszan látható jelenetsor azért tanulságos, mert ebben is olyan információk jelennek meg, amelyek sokat elárulnak a Bokor gondolkodásmódjáról: de amelyeket csak a témát valamelyest ismerő néző képes kibontani a minden rendezői eligazítás nélkül „közvetített” képekből. Templomi játékot láthatunk, amelyben a kerettörténet szerint egy örökzöld növény jelképezi azt a répát, amelynek kihúzására neves katolikusoknak össze kellene fogniuk. „Természetesen” hiába, hiszen mindenkinek van valami kibúvója a cselekvés és összefogás alól.

A „tégla”, az „új ember”, a „fő kertész” éppúgy nyilvánvaló utalás, mint az „ökumenikus tekebajnokság”, ahol a sikeres győztes egy gurítással ledönti az egész protestantizmust...

De a legcsípősebb megjegyzés mégis egy rövid mondatocska. „A megnyesett répa kizöldül.” Bizonyára nem mindenki emlékszik arra, hogy a néhai Lékai bíboros püspöki jelmondata így szólt: „A megnyesett fa kizöldül.” Akkoriban nemcsak a „bokrosok” közül akadtak olyanok, akik nemigen tudták eldönteni, hogy a bíboros a nyesegetők megnyugtására vagy a megnyesettek vigasztalására szánta-e ezt a mondatot? Különösen figyelemre méltó az a „játékos”, aki ezt a kegyetlenül ironikus poént látható élvezettel elsüti. Simonyi Gyula székesfehérvári informatikus és lapszerkesztő fiatalkorában maga is megjárta a börtönt a katonai szolgálat megtagadásaért. Ha jól meggondoljuk, ehhez az ifjúkori megpróbáltatásához a katolikus szolgálatmegtagadókát félrevezetetteknek minősít és a magyar katonahősöket ünneplő bíboros is hozzá] árult a maga diszkrét módján. (Még ha nem is tudhatjuk, más több jót tehetett volna-e a helyében?)

Simonyi Gyula mégsem átkozódik, nem liheg bosszúért és nem követel totális igazságtételt azok módjára, akik négy esztendeje egyfolytában fába szorult féregként üvöltöttek egy elmaradt Kossuth-díj miatt. Ahogy a klasszikusok mondanák, nevetve búcsúzik a múltjától. A megnyesett répa kizöldül. Talán valóban van mit tanulnunk a bokrosoktól.

VÁRKONYI BORBÁLA

A MIATYÁNK ETIKÁJA...

Október 14-én, pénteken este a pesti ferences Alkantarai Szent Péter-templom előadótermében Papp Miklós görögkatolikus morálteológus beszélt a Miatyánk etikájáról „A magyar görögkatolikus metropólia kincsei” elnevezésű előadás-sorozat keretében.

Papp Miklós előadását személyes élménnyel vezette fel, amely az imádság lényegének és mélységének megértésére vonatkozott. Helmut Kohl német kereszténydemokrata politikus, kancellár példáját idézte, akit tizenhét évesen látott imádkozni Esztergomban. Ez a beléje ivódott élmény arra vezette az előadót, hogy reflektáljon saját imaéletére. A német politikus összeszedettsége, elmélyültsége arra hívta fel a figyelmét, hogy az imádság komoly dolog; nem lehet akármilyen szavakkal megszólítani az Istent. Ezt a tapasztalatot állította párhuzamba a tanítványok vágyával, amellyel Jézus felé fordulnak: „Uram, taníts meg minket imádkozni!” (Lk 11,1) E kérésük abból fakadt, mutatott rá a morálteológus előadó, hogy látták Jézust imádság közben. Az ő jelenléte tudta megszólítani őket és felébreszteni bennük a vágyat, hogy úgy imádkozzanak, ahogyan Jézus.

A Miatyánk a legmagasabbrendű imánk: Jézus a tanítványok kérésére ezt az imát tanítja meg nekik, amely Papp Miklós meglátása szerint ugyanúgy bevezetheti az imádkozót a szemlélődésbe, ahogyan sokak szerint a keleti Jézus-ima, vagy a buddhista meditáció.

A görögkatolikus morálteológus az este folyamán nem egzegetikai szempontból, hanem az etika felől közelítette meg az Úr imádságát, amelyet Anthony Bloom ortodox püspökre hivatkozva visszafelé elemzett. Amint rámutatott, a Miatyánk a zsidó nép Egyiptomból való szabadulásának történetével állítható párhuzamba: a rabságból való szabadulás az imában is

kért megbocsátással veszi kezdetét, hiszen új életet új földön éppen ezáltal lehet kezdeni.

A megbocsátás tehát az elindulás kezdete, amelyet a hosszú pusztai vándorlás követ majd, rengeteg kísértéssel. Mégis, Isten mannával (a mindennapi kenyérrrel) táplálja népét, akik akarásával találkoznak a Sínai-hegyen, ahol Mózes veszi át a kőtáblákra írt tízparancsolatot. Később megérkeznek az új országba, ahol Jeruzsálemben tudják Istent dicsőíteni. A zsidó nép vándorlásának fordított folyamata olvasható tehát ki a Miatyánk szövegéből, amely így szorosan kapcsolódik a választott nép történelméhez – mondta el Papp Miklós.

Az imádság elemzését ezért az utolsó sorral („*Ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól!*”) kezdte az előadó, amelynek kapcsán arra mutatott rá, hogy ebben a mondatban azt kérjük Istentől, hogy a szüntelen harcban csak olyan kísértésben legyen részünk, amely nem fordít ki bennünket önmagunkból. Papp Miklós felhívta a figyelmet arra is, hogy Isten is harcol az emberért, így egy dinamikus Isten képe rajzolódhat ki előttünk.

Ahogy Jézust megkísértette a sátán a pusztában, felajánlva számára a megváltáshoz vezető könnyebb utat, úgy nekünk is számot kell vetnünk azzal, hogy mikor választjuk a könnyebb lehetőségeket életünkben – figyelmeztetett az előadó, majd hangsúlyozta, hogy a kísértés mindig arra szeretne ösztönözni bennünket, hogy a boldogságot, az üdvösséget olcsón szerezzük meg magunknak – ugyanakkor, ahogyan a morálteológus fogalmazott – az olcsó út olcsó boldogsághoz vezet.

A kísértéssel kapcsolatban az ún. „mysterium iniquitatis”, vagyis a sötétség misztériumának fogalmáról Papp Miklós elmondta, a gonosz mindig egyfajta titok is egyben, amelyet nem lehet intellektualizmussal legyőzni. Sem a pszichológia, sem a filozófia nem képes legyőzni a rosszat, ehhez nagyobb erőre van szükségünk. Ez az erő Krisztus, aki mint győztes az Eucharisziában önmaga jelenléte által megtisztítja a lelket.

A kísértések fokozatairól szólva az előadó a visszatérő, kezdeti gondolatokra figyelmeztetett, amelyek a tudatos gonoszságból elkövetett bűnöknek adhatnak alapot. A kérdés, hogy mit kezdünk ezekkel a gondolatokkal. Papp Miklós az imádság és a bűjt, illetve az egyéni fogadalmak fontosságát emelte ki, amelyek, mint lelki cölöpök megtarthatják az embert és fegyelemre nevelhetik a lelket.

Beszélt az előadó az „ordo caritatis”-ről (a szeretet rendje) is, amely a személyek és javak tekintetében egyfajta rendszert és sorrendet állít fel. Így elsődleges kötelességünk saját, legközelebbi környezetünkkel foglalkozni, mintegy belülről kifelé induló koncentrikus körgyűrű példájára elképzelve az emberi társadalmat.

A Miatyánk következő sorának („*Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.*”) elemzésekor a megbocsátásra irányuló kérdésből indult ki Papp Miklós. Emlékeztetett: míg az ókori talio, vagyis a „szemet szemért, fogat fogért” elv csupán a rossz féken tartására irányul, addig a megbocsátás képes gyógyítani a bűn által okozott sebet is.

A bűnnek, mint szeretetlenségnek három iránya van, ezek a megbocsátás három irányaként is elgondolhatók: Isten felé, embertársaink felé, önmagunk felé. A bűnök vizsgálatakor azt kell eldöntenünk, miért szeretetlenség egy-egy rossz cselekedet. A morálteológus előadó szerint a megbocsátást mindig Isten kezdi el, ő a kezdeményező, aki a gyónásban lehetőséget ad az önmagunkkal és embertársainkkal való kiengesztelődésre. Így az Atyára való tekintés gyümölcsöző lehetősége lesz annak, ahogyan a másik emberre nézhetünk: a megbocsátás már nem személyi teljesítmény többé, hanem annak a szeretetnek a továbbadása, amelyet Istentől kapunk.

„*Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma.*” A napi adagért való imádságunkban nem az életünk bebiztosításáért könyörgünk – fogalmazott Papp Miklós. – Sokkal inkább az istenkapcsolat biztonságáért kell imádkoznunk, ahogyan Ábrahám elhagyta biztonságosnak vélt lakóhelyét a bizonytalanért, az ígéret földjéért. A mindennapi kenyérért való imádságba azonban bele kell foglalnunk a szociális igazságosságot is, kiterjesztve azt nemcsak a saját, hanem más népek, kultúrák társadalmára is.

És mindemellett a mindennapi kenyér az Eucharisziát is jelenti, amely így új értékrendet, perspektívát nyit az ember előtt. Az Eucharisziáért való ima rámutat arra, hogy „Nem csak kenyérral él az ember...” (vö. Mt 4,4), azaz nem csak vegetálunk, nemcsak a testi alultápláltságra kell gondolnunk, hanem a lelkre is – hangsúlyozta az előadó, aki itt bemutatta a jelenlevőknek a máriapócsi kegyoltár ajtajának képét, melyen a Lélek hozza az Eucharisziát. – Minden kenyér Lélemben az Atyától származik.

Amikor a Miatyánkban e szavakkal imádkozunk: „*Legyen meg a te akaratod!*”, akkor elsősorban nem a predestinációra kell gondolnunk. Isten akarata inspirációt jelent, azt jelenti, hogy a „helyemen vagyok”. Sokszor érezzük Isten akarásával szemben a bénító erőt, különösen döntéshelyzetekben, ugyanakkor fontos tudatosítanunk, hogy Isten a vele való szövetségre, a nagykorú kereszténységre hív bennünket – mutatott rá Papp Miklós, majd Anthony Bloomra hivatkozva az imáról szól, amely nem is olyan könnyű, ha benne Isten tárja elénk akaratát.

Az ima két akarat közötti híd. „Az imádság olyan, mint a tigris barlangja” – fogalmazott az előadó, ismét Anthony Bloomot idézve, aki szerint éppen ezáltal válik „veszélyes” tereppé az ima, hogy benne nemcsak saját akaratunkat tárjuk az Isten elé, hanem megtörténhet az

is, hogy valamilyen különleges és nehéz küldetést kapunk.

Papp Miklós elkülönítette egymástól Isten általános, minden emberre vonatkozó, valamint az üdvösségre irányuló akarátát, illetve az egyes személyt érintő, különleges szándékát, amely mintegy vele való szövetségre hívásként értelmezhető.

Jézusnak a Getszemáni-kertben mondott, a végső szenvedést megelőző imádsága arra tanít bennünket, hogy ez a nagycsütörtöki vívódás saját tanakodásainkat is megváltotta: Jézus magára vette emberi gyötrődéseinket – hangsúlyozta a morálteológus. – Nem veszekedett az Atyával: benne két akarat, az Atyáé, amellyel mindig is egy volt, valamint emberi akarata feszült egymásnak oly módon, hogy az emberinek fel kellett nőnie az Istenéhez, utol kellett érnie azt. Papp Miklós ezzel kapcsolatban arra is rávilágított, hogy Krisztus segítségével mindannyian el tudunk jutni odáig, hogy igent mondunk Isten ránk vonatkozó tervére, mint az üdvösséghez vezető út egy következő lépésére.

Az akarattal kapcsolatban a szeretet apai és anyai oldaláról szólva elhangzott: Isten, mint Atya noszogat bennünket, az Ő kezdeményező szeretete szükséges ahhoz, hogy be tudjuk fogadni tervét az életünkbe, ahogyan Mária is tette azt. A Szűzanya kezdeti passzivitása megérteti velünk, hogy az embernek először várakoznia kell Isten indító szeretetére, hogy majd aktív részesévé válhasson annak. Szüntelenül keresnünk kell Isten akarátát életünkben, lelkünk szentélyében az imádság által. Ez pontosan azt jelenti, hogy keresztényként nem a parancsok betartását kell szem előtt tartanunk, hanem azt, hogy Isten mire hív bennünket különleges módon. Eppen ezért a kereszténység állandó nyugtalanságot jelent, Isten akarátának fürkészését. A saját út megtalálásával már nem beszélhetünk fakultatív véghezvitelről – ekkor már kötelező teljesítenünk azt, amire rátaláltunk.

„Ha lemaradunk attól a legjobb énünktől, amik lenni tudnánk, az súlyos bűn” – hangsúlyozta Papp Miklós.

„*Jöjjön el a te országod*” – e sornál a morálteológus előadó kiemelte Isten országának elsőbbségét – a Jézus lábainál való „ücsörgést”, a magányt, a csendet, a lelkigyakorlatot, az ünnepet, amelyek megelőlegezik a tevékeny életet.

A „szenteltessék meg a te neved” sorral kapcsolatban Papp Miklós a névről beszélt: a név egy személyt feltételez, akinek arca van. Azzal, hogy Isten felém fordul személyesen, én is személlyé válok. Amikor Isten bemutatkozik, akkor munkát és küldetést is ad. Amikor ismerjük Isten nevét, ahogyan Mózesnek bemutatkozott, az azt jelenti, hogy van dolgunk a világban. A kérés azonban arra is rámutat, hogy

előttünk és a világ előtt is legyen szent Isten neve. E pontnál a teológus utalt a káromkodásra, Isten nevének hiába vételére, illetve a művészi szabadság problematikájára is.

„*Aki a Mennyekben vagy*” – itt egészen személyes hangvétellő értelmezésre szólított fel a morálteológus. Istenre, mint örök misztériumra irányította a hallgatóság figyelmét, amely titok szüntelenül vonzza az embert. A kereszténység lényege nem a saját bűnösségünkből fakad, hanem éppen az Isten általi elbűvöltségből, abból, hogy megragadott bennünket az Isten. A menny azt sugallja számunkra, hogy Isten elrejtőzik előlünk, hogy ésszel soha nem fogjuk tudni megragadni, mégis vonz bennünket.

Ez után érkezünk el az Atyához – „*Mi Atyánk*”: a világ legbiztosabb pontja, amikor Jézus kimondja, hogy „Abba”. Erre kell építenünk az egész életünket – emelte ki Papp Miklós. – Ez adja életünk értelmét, hogy azt kutadjuk, Krisztus hogyan néz az Atyára. Isten mint atya egészen személyessé válik az ember számára, nem fátum többé, hanem egy vele való bensőséges, fiúi kapcsolatra hív meg bennünket.

„A keresztények ott kezdik az imát, ahová az ószövetségi nép el akart jutni. Nekünk, keresztényeknek innen adatik meg az, hogy átvegyük a stafétát, hogy az imádságot itt kezdjük: »*Mi Atyánk*« – hogy már fiak vagyunk” – fogalmazott az előadó, majd zárásként azt kívánta a jelenlévőknek, hogy a Miatyánk világítsa meg életüket és legyen életvezetésük forrása.

GROMON ANDRÁS

HÜTLEN AVAGY OKOS SÁFÁR?

(Lk 16,1-10)

Jézus egyik legismertebb, ugyanakkor legkevésbé értett példabeszéde a „hűtlen sáfárról” szóló, ezen belül is az, hogyan minősíthetett Jézus okosnak egy (állítólag) hétpróbás bűnözőt. A megfelelő háttérismeretek birtokában azonban megoldódik a rejtély.

A példabeszéd

(1) Tanítványaihoz is szólt: „Volt egy gazdag ember, akinek volt egy intézője, és ezt bevádolták nála azzal, hogy tékozolja a vagyonát. (2) Hívatta, és ezt mondta neki: »Mit hallok rólad? Számolj el vagyonkezeléseddél, mert nem végezheted többé a vagyonkezelést.« (3) Az intéző erre ezt mondta magában: »Mi tegyek most, hogy uram elveszi tőlem a